

Kunst versus Terreur

Johan Grimonprez neemt een duik in de eeuwige actualiteit.

Dat levert een subversieve en ironische film op, aldus Carine Meulders.

dial H-I-S-T-O-R-Y

Johan Grimonprez heeft iets met grote moderne vogels van roestvrij staal. In *Kobarweng Or Where Is Your Helicopter?* (1992) deed hij ze krijzen en maakte zo de angst hoorbaar die de inheemse bewoners van Nieuw-Guinea door het lijf sneed toen voor het eerst glimmend-brommende vliegtuigen aan hun horizon verschenen. In het recente, met de steun van het STUC en het Parijse Centre Georges Pompidou geproduceerde *dial H-I-S-T-O-R-Y* neemt hij een diepe duik in het slapende archief van de eeuwige actualiteit, genaamd het Nieuws. Aan de hand van nieuwsbeelden, fragmenten uit reportages en andere vormen van reality-television presenteert hij een volstrekt idiosyncratische kroniek van het vliegtuigkapingen, een fenomeen dat slechts enige decennia oud is en van bij zijn prille ontstaan de lens van de camera op zich gericht wist.

dial H-I-S-T-O-R-Y oogt aan de oppervlakte als een speelse pseudo-documentaire maar traceert ondertussen op subversieve wijze de overgang van een romantisch-revolutionaire kaperspraktijk tijdens de jaren zestig naar de terreur van het anonieme bompakket anno 1997. Nixon kon de zoemende camera's tijdens zijn ambtstermijn nog lichtjes monkelend geruststellen met de absurde redenering dat vliegtuigkapingen in wezen een argument tegen de wetenschap vormen. Want zonder wetenschap geen vliegtuigen en zonder vliegtuigen geen kapingen. Dat alles in de hoop dat de wetenschap de zaak wel weer onder controle zou krijgen met de hulp van metaal- en andere detectors. 'Have a plan!' luidt het advies dat de televisiekijker te horen krijgt van een breed glimlachende veiligheidsspecialiste. Bedenk mogelijke scenario's om jezelf te beschermen:

neem niet plaats ter hoogte van een vleugel, ook niet vooraan, achteraan of in eerste klasse, want daar trek je de aandacht van de kaper; mijdt ook de rijen in het midden van het vliegtuig want dat hindert de mobiliteit bij snelle evacuatie. Hoeveel scherper de teneur van de beelden gemaakt naar aanleiding van de bom die in 1988, alle veiligheidsmaatregelen ten spijt, een PanAm-vliegtuig deed exploderen te Lockerbie. Voor de lokale bewoners kwam het onheil dat hen van voor de televisie wegrukte letterlijk uit de lucht gevallen. Reality bites.

Grimonprez maakte met *dial H-I-S-T-O-R-Y* een meerduidige film die zich vanuit tal van invalshoeken laat bekijken en doordenken. Ironie, ambiguïteit, onduidelijke hints, dreiging, lichtvoetigheid, hilariteit, sereniteit, affirmaties en weerleggingen daarvan lossen elkaar moeiteloos af. Dit is een film die zichzelf voortdurend op de helling zet, tot en met de laatste beelden toe, die ons een billenkletsende Clinton-met-slappe-lach en zijn ongemakkelijk hinnikende Russische kameraad (?) tonen. Plezierige zottigheid of finaal cynisme? Alleen verontwaardigd moralisme is ver zoek. Tegen alle verwachtingen in slaagt Grimonprez er zo in om het eendimensionaal-spectaculaire televisiebeeld op afstand te houden, de vuurzee rond de exploderende boeings te doen verstillen en een hedendaags maar onspectaculair document te creëren over een hoogst explosief gegeven.

Samples

De soepele textuur en complexe gelaagdheid van *dial H-I-S-T-O-R-Y* heeft alles te maken met de naadloze en eigenzinnige koppeling van de montage en de klankband. Een fas-

cinatie voor beelden die een afspraak hebben met de geschiedenis tekent de secure montage. Wat amper drie decennia geleden als de televisie-actualiteit van de dag gold, verdampt vandaag in pure representaties van de gouden sixties of de woelige seventies. Kleding, haarsnit, gezichten, brillen en de tijdgeest, zelfs het kleurenpalet van de televisiebeelden en de gehanteerde mediacodes: ze zijn veranderd en komen hier en nu even vreemd aan als de boodschap omtrent de kapingen. De ondertussen hertekende politieke machtsevenwichten en socio-economische verhoudingen vergroten nog de afstand tot de opgewekte hostessen en piloten die geruisloos versmelten met commercials die behalve een televisietoestel ook het idee van Amerika-land-van-de-toekomst pogen aan de man te brengen. Grimonprez' petite histoire van het vliegtuigkapingen doet vrijwel terloops ook het verhaal van het verlies aan geloofwaardigheid van de grootmachten.

David Shea zet met zijn subtiele sample-collage letterlijk en figuurlijk de toon in *dial H-I-S-T-O-R-Y*. De muziek aait en verdraait de getoonde beelden, wrikt ze los en doet ze opgaan in een ander verband. Muzikale sequenties bakenen korte associatieve beeldreeksen af. Terwijl het weemoedige *Lamento Cubano* van Guillermo Portabales weerklinkt, zien we piloten, hostessen en passagiers in het schijnsel van bleekblauw licht de luchthaven betreden waar familieleden en journalisten hen opwachten. Het verlangen van de jonge revolutionair naar Cuba, kent zijn gelijke in de vreugde van de passagiers om de behouden terugkeer. En plots zien we Castro in zwart-wit het trapje naar de deur van een vliegtuig beklimmen. Hij keert zich even om en zwaait